

«CAL CONSERVAR
LA IMATGE DE LA CIUTAT»

CRONOLOGIA D'UNA LLUITA CIUTADANA

Si d'aquí un parell d'anys la Diputació de Barcelona s'instal·larà a Can Serra serà perquè fa més o menys una vintena d'anys, s'endegà una campanya ciutadana per tal que no fos enderrocada ni víctima de l'especulació potenciada des de l'ajuntament mateix, que era presidit aleshores per Josep M.ª Porcioles. Malauradament no pas tots els edificis d'interès històric i arquitectònic van tenir tanta sort. La casa Trinxet per exemple, va ser víctima de la piqueta a mans d'un constructor que poc després faria el salt a la fama: Josep Lluís Núñez de «Núñez y Navarro». En aquesta cronologia que oferim tot seguit, intentem donar una sinopsi del que va estar aquesta lluita ciutadana. La cronologia l'hem començada l'any 1961 perquè en un dels articles d'aquest dossier sobre «Can Serra» s'especifica prou clarament el període comprès entre els anys 1900 i 1950 que abasten l'encàrrec de construir l'edifici a Puig i Cadafalch i les etapes successives fins que esdevé centre d'escolarització i és sotmès a diferents modificacions i ampliacions. Aquesta cronologia ha estat realitzada a partir d'un informe fet per Antoni González per a la Comissió de Defensa del Patrimoni Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Barcelona.

26 abril 1961.

L'Ajuntament aprovà provisionalment el «Catálogo de edificios y monumentos de interés Artístico, Histórico, Arqueológico, típico o tradicional de Barcelona», on hi havia la casa Serra.

El catàleg fou aprovat definitivament per la Comissió d'Urbanisme el 30 d'abril del 1962.

La casa Serra no es podria aterrar.

6 juny 1966.

Només quatre anys després les monges inicien les gestions per excloure l'edifici del catàleg. En aquesta data la Reverenda Madre M. Donata del Arroyo, —Procuradora General de la Compañía de Santa Teresa de Jesús— lliura una instància al batlle Sr. Porcioles on en sol·licita l'exclusió. Les monges al·leguen que l'edifici no és adequat per a l'ensenyament, que no és prou «antic», que no val gaire, que elles ja tenen un altre edifici important: el de Gaudí al carrer Ganduxer (i amb un en tenen prou!) i que per l'emplaçament de l'edifici «resultaría más vistoso y necesario para la ciudad una construcción moderna». El mateix escrit aclareix allò que per a ningú no era cap misteri: es tracta simplement de vendre a una immobiliària per enderrocar i construir un edifici més «vistoso» i rendable.

Les raons de les monges les explicitarien encara més: volien bastir un altre col·legi nou, més adient, a Sant Cugat (l'esperit del Vaticà II, però, els suggerí després un emplaçament més popular: Bellvitge). Les Teresianes feien seva una actuació normal de l'església del nacional-catolicisme de la II Dictadura: negociar —especular— amb el seu patrimoni. Recordem a tall d'exemple com les carmelites del carrer Llúria vengueren... el campanar de l'església per «fer pisos» o com les monges de la Presentació i d'altres vengueren a Núñez i Navarro llurs col·legis de l'Eixample amb el mateix fi. Es diu que durant les negociacions entre la comunitat teresiana i l'Ajuntament per a l'exclusió de la Casa Serra del catàleg, succeí una anècdota que quedarà unida per sempre a la petita història del nostre patrimoni: la monja i el funcionari municipal que

duien les negociacions s'enamoraren, i deixant hàbits, papers i romanços, iniciaren una nova vida comuna. El mateix any 1966 es produeix la venda de l'immoble amb la plena confiança que l'Administració Porcioles el sabrà excloure de l'enutjós catalèg. L'operació la dirigeix desde Roma el «Consejo Generalicio de la Orden de Santa Teresa». La venda, però, no va ser escripturada.

20 de maig 1968.

L'expedient per a l'exclusió encara no està resolt, però tira endavant a l'Ajuntament. El Servicio de Edificios Artísticos y de Ornato, que feia pocs anys havia inclòs l'edifici al catàleg, fa un informe favorable a l'exclusió. El Col·legi d'Arquitectes hi intervé. El 20 de maig lliura un primer informe demanant que no s'exclougui Can Serra. A l'agost el degà Cendoya demana que el Col·legi pugui conèixer i intervenir en l'expedient.

6 novembre 1968.

El Consejo Pleno de l'Ajuntament Porcioles aprova inicialment l'exclusió de Can Serra del catàleg (i com a «torna» el mateix dia aprova també l'exclusió de la masia de Can Sebastida en el Carmel, que seria executada per una immobiliària poc després).

Desembre 1968.

Aprofitant les vacances de Nadal es posa a informació pública les modificacions del catàleg.

2 gener 1969.

El Col·legi d'Arquitectes és l'única institució que compareix a la informació pública i junt amb la Direcció dels Museus de Barcelona manifesta públicament el rebuig a la decisió municipal.

El Col·legi demanà, a més, la revisió del catàleg per incloure nous edificis oblidats l'any 1962, i la possible reutilització pública de can Serra.

Una característica singular de la història de can Serra és que la seva defensa ha estat sempre protagonitzada per organismes culturals i —a diferència de tants d'altres: Born, Casa Golferichs, mercat de les flors—, sense una reivindicació de reutilització concreta, per part d'associacions de barri (sens dubte per la seva situació en la ciutat i pel fet d'iniciar-se la seva defensa en una època en què les reivindicacions urbanes eren lluny).

22 maig 1969.

El «Consejo Pleno» de l'Ajuntament aprova provisionalment la modificació-exclusió del catàleg desestimant l'al·legació del Col·legi i autoritzant l'enderrocament amb la condició de la cessió a l'ajuntament dels elements arquitectònics i ornamentals que consideressin d'interès. L'expedient passà després a la Co-

missió d'Urbanisme encarregada d'aprovar-lo definitivament.

Juliol 1969.

El Col·legi d'Arquitectes s'adreça a la Comissió d'Urbanisme demanant que no sigui aprovat l'expedient i hi adjunta un nou informe del seu Arxiu Històric. La premsa de Barcelona —que tants edificis ha salvat!— reacciona una vegada més i fa costat al Col·legi, i denuncia la política irresponsable del Consistori barceloní. La Comissió d'Urbanisme deixa l'expedient sobre la taula. Té dos anys per contestar.

7 i 8 juliol 1971.

La premsa destaca l'advertiment que fa públic el Col·legi: el dia 14 venç el termini de dos anys que la Comissió d'Urbanisme té per decidir l'aprovació definitiva. Si no hi ha decisió, la modificació del catàleg —diuen la propietat i l'ajuntament— serà aprovada per silenci administratiu i l'endemà pot començar l'enderrocament.

El Col·legi busca ajuda a Madrid. Junt amb el Col·legi d'aparelladors, l'Acadèmia de Belles Arts i l'Escola d'Arquitectura, demana al Ministerio de Educación y Ciencia la incoació d'expedient de declaració com a monument històric artístic d'interès provincial. El conseller provincial de Belles Arts, senyor Ripoll, trameta urgentment la sol·licitud.

16 juliol 1971.

Grans titulars als diaris. Madrid (la direcció general de Bellas Artes) incoa l'expedient salvador: no hi haurà enderrocament. El periodista Serrats Ollé, des de Tele/Exprés, posa la nota pessimista amb un article titulat: «No cantemos victoria». La incoació —deia— no vol dir res.

Avui, set anys després, encara no és segur el futur de la casa Serra. El periodista escrivia coneixent el país. L'aprovació per silenci administratiu de l'expedient municipal sembla que va ésser vàlida. La Sala Primera del Contencioso-Administrativo i la Sala Tercera del Tribunal Supremo la ratificarien.

Per a bé de la ciutat una nova tramitació —des de Madrid— s'hi interferiria i aturaria l'enderrocament.

Novembre 1971.

Perdudes les esperances d'enderrocar l'edifici, la propietat estudia la manera d'edificar el màxim volum possible al solar veí de la casa Serra, conservant-la, o vendre els solars en les millors condicions.

La Caja de Ahorros Provincial, interessada en l'operació, demana un informe tècnic conjuntament a dos arquitectes de posicions ideològiques (polítiques i arquitectòniques) ben diferents: Joan Bassegoda i Oriol Bohigas. L'informe és lliurat a la caixa el 12 de juliol de 1972.

Febrer 1973.

Joan Bassegoda redacta un avantprojecte que proposa bastir un edifici de 10 plantes —conforme a les ordenances municipals vigents—, respectant la casa Serra i retornant-la al seu estat primitiu, enderrocant els afegits de 1945.

4 maig 1973.

La Dirección General de Bellas Artes acorda aprovar l'avantprojecte de Joan Bassegoda.

Juliol 1974.

La Dirección General de Bellas Artes inicia un nou expedient de declaració monumental de la casa Serra junt amb d'altres obres de Puig i Cadafalch.

La tramitació del primer expedient havia tingut problemes: la Diputació de Barcelona, fonamentant-se en l'informe del «Servicio de Catalogación y Conservación de Monumentos» s'oposà a la declaració monumental.

Gener 1975.

La immobiliària Felatino té opció de compra sobre la casa Serra i inicia contactes amb els serveis tècnics de la Dirección General per temptejar quin edifici es podria permetre bastir junt a la casa Serra, mutilant-ne una part ja que l'avantprojecte d'en Bassegoda aprovat en 1973 no permet aconseguir prou volum edificat. L'arquitecte Chueca Goitia visita la casa amb els arquitectes de la immobiliària, J. L. Cia i F. Ribas.

16 abril 1975.

El Consejo Asesor de Monumentos de la Dirección General de Bellas Artes es reuneix a Madrid i tracta del tema.

21 abril 1975.

Cinc dies després el gerent de Felatino S. A., Luis Gil de Biedma, envia al director general d'avantprojecte del que es vol edificar.

Maig 1975.

Paral·lelament Felatino S. A. fa gestions davant el delegat de Serveis d'Urbanisme de l'Ajuntament, Sr. Miró Burunat (l'alcalde era Masó). Felatino proposa el mateix que a Madrid o una altra solució: la casa Serra per a l'Ajuntament a canvi d'un edifici singular contigu.

9 juny 1975.

Cinc anys després d'iniciar els treballs la Comissió de revisió del catàleg, es reuneix per primera vegada la ponència mixta Ajuntament-entitats cíviques per estudiar la proposta de revisió.

29 novembre 1975.

Assegurada l'aprovació per la direcció general, Felati-

no S. A. (filial de Phoenix Latino, S. A. creada per a aquesta operació), escriptura la compra de l'edifici davant el notari Peña Bielsa, i estima la transacció en 150 milions de pessetes; les monges figuren encara com a propietàries, malgrat que de fet ja no ho són.

Desembre 1975.

La premsa es fa ressò de l'operació i tem de nou l'enderrocament.

9 gener 1976.

El Consejo de Ministros acorda la declaració com a Monuments «nacionals» set obres d'en Puig i Cadafalch. La casa Serra, no hi figura.

20 gener 1976.

La Dirección General escriu a la Comisión del patrimonio histórico-artístico de Barcelona demanant el seu parer sobre el croquis presentat per Felatino S. A. Amb una forma habitual d'actuar Madrid sol·licita l'opinió de la «provincia» dos mesos després d'haver aprovat el croquis...

28 gener 1976.

La ponència mixta que està estudiant la revisió del catàleg pren un acord decisiu: can Serra tornarà a constar al catàleg Municipal.

Maig 1976.

Abans que la Comisión de Barcelona pugui fer arribar el seu parer (havia demanat més informació a Madrid) la Dirección General —amb el gest típic del centralisme— aprova l'avantprojecte presentat per Felatino S. A. realitzat segons el croquis aprovat el novembre del 1975.

Juny 1976.

La premsa es fa ressò de l'autorització madrilenya, Maria Eugènia Ibàñez a Mundo Diario publica el dia 5 un documentat treball sobre la història de l'afer.

Abril 1977.

És aprovat inicialment el nou «Catálogo del patrimonio arquitectónico histórico-artístico de Barcelona». Can Serra hi torna a figurar.

Maig 1977.

J. Antoni Solans, nou delegat d'urbanisme de l'Ajuntament (alcalde Socías), i antic alumne del col·legi teresià, intervé també en l'afer. Demana als arquitectes de Felatino S. A. un nou avantprojecte adaptat al nou pla comarcal i un estudi de detall de l'illa.

Juny 1977.

Felatino S. A. presenta l'estudi de detall relatiu als solars de la seva propietat.

Desembre 1977.

Felatino S. A. a petició de la Delegació Municipal d'Urbanisme, presenta un nou estudi de detall de tota l'illa, acompanyat de dibuixos i maqueta de l'edifici que vol bastir tocant a la casa Serra.

16 febrer 1978.

J. A. Solans presenta a la premsa el nou avantprojecte preparat pels arquitectes Cia i Ribas. L'Ajuntament vol inaugurar així un nou tipus d'«informació pública». A l'acte de presentació assisteixen Antoni de Moragas president del FAD i Antoni González, secretari general del SERPPAC, invitats per tal que opinin respecte a l'avantprojecte.

La premsa recull opinions i s'obre una nova polèmica. L'avantprojecte —en general— no agrada.

20 març 1978.

Nou estudi de detall presentat per Felatino S. A. refovent els dos anteriors.

Març 1978.

La Comissió de Defensa del Patrimoni i Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes acorda lliurar a l'Ajuntament el seu informe, així compareix en aquesta «informació pública».

8 abril 1978.

El Servei Municipal d'Edificis Artístics presenta a la Delegació d'Urbanisme un informe de l'arquitecte Serra Goday que exposa criteris semblants als del Col·legi d'Arquitectes i inclou un croquis de solució per al lligam de l'edifici nou amb el vell en «Macla retardada».

15 juny 1978.

Els autors de l'avantprojecte compareixen a l'Ajuntament per manifestar el rebuig de l'informe del Servei d'Edificis Artístics, i reclamar una adequació urgent perquè Can Serra amenaça ruïna. En el seu escrit manifesten que Can Serra és una obra incompleta que permet ser «recomposta».

11 juliol 1978.

Reunió de la Comissió Assessora de la Delegació Mu-

nicipal d'Urbanisme. Entre els seus acords referents a la Casa Serra destaquen: 1. Que no cal conservar íntegrament l'edifici de Puig i Cadafalch. 2. «Se considera lloable la restauración del cuerpo de edificación principal aprovechando los elementos originales con el fin de concederle la volumetría de que carece». 3. Rebuig de la macla de l'edifici nou amb el vell.

31 juliol 1978.

S'aprova provisionalment el catàleg municipal. La casa Serra hi és.

18 agost 1978.

La Comissió Municipal Executiva aprova inicialment l'estudi de detall presentat per Felatino S. A. el 20 de març i el sotmet a informació pública (seria publicat en el BOP el 25 de setembre). Un annex a l'acord de la Comissió indica alguns suggeriments respecte al projecte que s'ha de realitzar, però no té en compte l'informe de la Comissió de Defensa del Patrimoni del Col·legi d'Arquitectes ni el del propi Servei Municipal. S'acorda també demanar als arquitectes Federico Correa i Alfonso Milà «criteris de projecte sobre la composició, qualitat i textura dels materials de tancament del nou edifici».

19 octubre 1978.

El SERPPAC presenta a l'Ajuntament un escrit d'allegacions que s'oposa a l'aprovació de l'estudi de detall, per motius conceptuals (considera un greu error el «completar» l'edifici d'en Puig aprofitant materials originals procedents de l'enderrocament d'una part existent del propi edifici), de precedent per al tractament futur del patrimoni arquitectònic de la ciutat, i demana la conservació íntegra de l'edifici original d'en Puig i Cadafalch de 1907.

Octubre 1978.

En el moment de redactar aquesta cronologia no hi ha cap decisió ferma respecte a la casa Serra. El catàleg Municipal no és aprovat definitivament, la declaració monumental no s'ha resolt, el projecte de Felatino S. A. no té encara llum verda. Tot està igual que el 1968. Bé, un xic pitjor: la casa Serra fa deu anys que està buida, abandonada.

